

VISOKA TEHNIČKA ŠKOLA U BJELOVARU
STRUČNI STUDIJ SESTRINSTVA

ZAVRŠNI RAD BR. 85/SES/2015

Biti učenik sa teškoćama u razvoju

Ana Pranjić

Bjelovar, prosinac 2015.

Visoka tehnička škola u Bjelovaru

Trg E. Kvaternika 4, Bjelovar

1. DEFINIRANJE TEME ZAVRŠNOG RADA I POVJERENSTVA

Kandidat: **Pranjić Ana**

Datum: 07.10.2015.

Matični broj: 000607

JMBAG: 0314005930

Kolegij: **ZDRAVSTVENA NJEGA OSOBA S POSEBNIM POTREBAMA**

Naslov rada (tema): **Biti učenik s teškoćama u razvoju**

Mentor: **Živko Stojčić, dipl.med.techn.**

zvanje: **predavač**

Članovi Povjerenstva za završni rad:

1. Goranka Rafaj, mag.med.techn., predsjednik
2. Živko Stojčić, dipl.med.techn., mentor
3. Tamara Salaj, dipl.med.techn., član

2. ZADATAK ZAVRŠNOG RADA BROJ: 85/SES/2015

Studentica će na dostupnom uzorku ispitanika istražiti kako je biti učenik s teškoćama u razvoju, probleme s kojima se ti učenici susreću, odnos ostalih učenika prema njima, odnos nastavnika prema učenicima s teškoćama u razvoju te prilagođenost programa i prostora učenicima s poteškoćama u razvoju. Studentica će također pokušati odrediti ulogu medicinske sestre/tehničara u unapređenju kvalitete života učenika s poteškoćama u razvoju.

Zadatak uručen: 07.10.2015.

Mentor: **Živko Stojčić, dipl.med.techn.**

ZAHVALA

Zahvaljujem svim profesorima i predavačima Stručnog studija sestrinstva na prenesenom znanju, posebno svom mentoru dipl. med. techn. Živku Stojčiću na stručnoj pomoći tijekom izrade ovog rada kao i na izrazitoj motivaciji.

Zahvala mojoj obitelji koja je bila cijelo vrijeme uz mene i pružala mi najveću podršku.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	4
1.1. Što su to posebne potrebe djeteta?	4
1.2. Što su poteškoće u učenju?	6
1.3. Kolika je učestalost poteškoća u učenju?	8
1.4. Kako prepoznati poteškoće u učenju?.....	9
1.5. Kako roditelji mogu pomoći?	14
1.6. Kako učitelji mogu pomoći?.....	15
1.7. Individualizirani pristup.....	16
1.8. Prilagođeni program	17
1.9. Uloga medicinske sestre/tehničara u poboljšanju kvalitete života učenika s poteškoćama u učenju	20
2. CILJ RADA	21
3. ISPITANICI I METODE	22
4. REZULTATI.....	23
5. RASPRAVA.....	33
6. ZAKLJUČAK	36
7. LITERATURA.....	38
8. SAŽETAK	39
9. SUMMARY	40
10. PRILOZI.....	41

1.UVOD

Djeca s teškoćama u razvoju djeca su s trajnijim posebnim potrebama, a odnose se na urođena i stečena stanja organizma, koja prema svojoj prirodi zahtijevaju poseban stručni pristup kako bi im se omogućilo izražavanje i razvoj sačuvanih sposobnosti i time što kvalitetniji daljnji odgoj i život (1).

Učenikom s posebnim obrazovnim potrebama smatra se svako dijete koje ima teškoće u učenju (znatno veće od svojih vršnjaka), zbog čega mu je potrebna posebna odgojno-obrazovna podrška(2).

Bitno je razlikovati djecu s teškoćama u razvoju i djecu s poteškoćama u učenju, iako se ove kategorije mogu i preklapati. Prvoj skupini djece teškoće su se očitovale u najranijem djetinjstvu, a drugoj skupini teškoće su nastale s formalnim početkom školovanja. Iskustvo rada s tom populacijom djece ukazuje na zaključak da ima nešto mnogo važnije za djetetov uspjeh, a to je stav okoline. Najčešće je to negiranje postojanja ove kategorije teškoća. Činjenica je da ovo nisu zanemarena djeca, produkt nemara okoline isto je najvažnije, nisu snižene inteligencije(3).

1.1. Što su to posebne potrebe djeteta?

Posebne potrebe djeteta su privremene ili trajne veće neravnoteže, zaostajanja ili ubrzanja u pojedinim aspektima razvoja ili razvoja u cjelini koja se kod djece različito izražavaju. Prema programskom usmjerenju, razlikuju se tri vrste posebnih potreba:

1. **Potencijalne posebne potrebe** može imati dijete koje je tijekom trudnoće, poroda ili nakon poroda majke imalo neke rizične faktore (npr. prerano rođeno dijete, teški porod i dr.), koje je bilo ili je još uvijek izloženo nekim nepovoljnim okolinskim uvjetima (npr. nepotpuna obitelj, bolest u obitelji i dr.) ili dijete kod kojeg neki aspekt razvoja značajnije odudara od ostalih, odnosno koje se u nečemu znatno razlikuje od ostale djece u skupini (npr. sporiji motorički razvoj, izrazito živahno dijete i dr.)
2. **Prolazne posebne potrebe** može imati dijete zbog razvojnih raskoraka između djetetovih potreba i mogućnosti u pojedinim fazama razvoja (npr. negativizam u

trećoj i šestoj godini) ili dijete koje je doživjelo neke stresne događaje u životu (npr. smrt u obitelji, boravak djeteta ili roditelja u bolnici, rođenje brata/sestre i dr.)

3. **Trajne posebne potrebe** može imati dijete kod kojeg neke potencijalne ili prolazne potrebe nisu na vrijeme uočene ili pravilno tretirane, dijete koje je bez roditeljske brige duže odgajano u dječjem domu, bolnici i sl., darovito dijete te dijete s teškoćama u razvoju(4).

Danas znamo da razvoj djeteta ovisi o odnosima u obitelji, uvjetima u kojima obitelj živi, obilježjima njezinih članova, kao i o odnosima između obitelji i okoline. Djeci s posebnim potrebama, kao i ostaloj djeci, obitelj predstavlja temelj njihovog psihičkog, tjelesnog, socijalnog i duhovnog razvoja. Međutim, činjenica da dijete ima posebne potrebe dovodi obitelj u specifičan položaj(5).

Prema Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN, 23/91), koji je još na snazi te se stoga navode oblici odgojno-obrazovnog rada koje je prema preporukama HNOS-a potrebno prilagoditi u skladu s iskazanim potrebama tijekom njihove 15-godišnje primjene.

Učenici s lakšim teškoćama u razvoju u pravilu se uključuju u redovite razredne odjele te svladavaju redovite nastavne programe uz individualizirane postupke s obzirom na posebne potrebe koje učenik ima ili prilagođene programe sukladne njihovim sposobnostima.

Oblici rada koji se nude unutar osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja za učenike s posebnim obrazovnim potrebama provode se u:

Redovitim osnovnim školama:

- potpuna integracija (redoviti razredni odjeli)
- po redovitom programu uz individualizaciju
- po prilagođenom programu
- djelomična integracija
- redoviti razredni odjeli – predmeti iz područja kultura
- posebni razredni odjeli – obrazovni predmeti po posebnom programu
- posebni odjeli s posebnim programima

Posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama:

- po redovitom programu
- po prilagođenom programu
- po posebnom programu

Za učenike sa **senzoričkim i motoričkim oštećenjima** (vida, sluha, tjelesna oštećenja) koji su potpuno integrirani u redovite razredne odjele organizira se nakon nastave produženi stručni postupak u skupinama od 6 do 10 učenika.

Učenici s **lakom mentalnom retardacijom** bez utjecajnih teškoća u razvoju školuju se u sustavu djelomične integracije u posebnim razrednim odjelima u kojima svladavaju nastavne sadržaje hrvatskoga jezika, matematike i prirode i društva, dok nastavne sadržaje likovne i glazbene kulture te tehničke i tjelesne i zdravstvene kulture svladavaju u redovitom razrednom odjelu, uglavnom po prilagođenom programu.

Sukladno Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju za učenike s većim teškoćama osnovno školovanje ostvaruje se u posebnim odgojno obrazovnim ustanovama te u ustanovama zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa.

Svi dokumenti i prilozi praćenja učenika ulažu se u mapu učenika. Na kraju svake školske godine stručni tim i učitelji škole dužni su izraditi pisano izvješće o postignućima, kao i preporuke za daljnji rad. Od učitelja se očekuje da omogući svakom učeniku da bude uspješan (6).

1.2. Što su poteškoće u učenju?

Većina ljudi prepoznaje samo očita oštećenja. Npr. djecu u kolicima ili na štakama, onu koja su gluha ili slijepa, djecu kojima je dio tijela oštećen ili nedostaje te onu koja imaju ozbiljna intelektualna oštećenja. Djeca s manje primjetnim oblicima oštećenja mogu proći neprimijećena godinama ili zauvijek. Tako roditelji, učitelji i ostali koji nisu toga svjesni očekuju da ta djeca i mladi postignu ciljeve i ponašaju se

na način na koji ona to nisu sposobna učiniti. To uzrokuje veliki stres, frustraciju i komplicira život svima koji su uključeni u djetetov život. Neke teškoće u razvoju nisu tako očite, a uključuju blagu mentalnu retardaciju, specifične poteškoće kod učenja, emocionalne poremećaje, poremećaje u ponašanju te socijalno neprilagođenu djecu. Djeca sa specifičnim poteškoćama u učenju, nažalost, budu otkrivena tek kad krenu u školu i u obrazovanju počnu doživljavati neuspjeh(7).

Poteškoće u učenju obuhvaćaju specifično neurološko funkcioniranje koje ometa sposobnost pohranjivanja, obrade ili stvaranja informacija i na taj način stvara raskorak između sposobnosti i učinjenog. Djeca s teškoćama u učenju najčešće su osobe prosječne ili natprosječne inteligencije.

Poteškoće u učenju mogu utjecati na sposobnosti čitanja, pisanja, govora ili matematičkog računanja, a mogu ometati i društvene vještine. One mogu utjecati na jedno ili više razvojnih područja. Djeca s tim poteškoćama mogu s određenim vrstama zadataka imati značajne probleme dok pri drugim vrstama mogu nadmašiti ostale. Poremećaj pažnje i hiperaktivnost ponekad se javljaju uz poteškoće u učenju, ali to nije pravilo. Poteškoće se ne mogu izliječiti niti se može očekivati da će same nestati. Međutim, djeci se može pomoći kako te nedostatke nadoknaditi, odnosno kako ih čak i sasvim nadvladati(8).

Prema Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i obrazovanja u djecu s teškoćama u razvoju ubrajaju se:

- djeca oštećenoga vida;
- djeca oštećenoga sluha;
- djeca s poremećajima govorno-glasovne komunikacije;
- djeca s promjenama u ličnosti uvjetovanim organskim čimbenicima ili psihozom;
- djeca s poremećajima u ponašanju;
- djeca s motoričkim oštećenjima;
- djeca sa smanjenim intelektualnim sposobnostima (mentalnom retardacijom);
- djeca s autizmom;
- djeca s višestrukim teškoćama u razvoju;

- zdravstvene teškoće i neurološka oštećenja (dijabetes, astma, bolesti srca, alergije, epilepsija i slično)(9).

1.3.Kolika je učestalost poteškoća u učenju?

Istraživanja u Americi pokazuju da svako šesto dijete (17.5%) tijekom prve tri godine školovanja ima poteškoće s učenjem čitanja. Više od 2,8 milijuna djece školske dobi smatra se učenicima s poteškoćama u učenju te se koriste posebnim programima za pomoć. To je otprilike 5% ukupnog broja djece u javnim školama. Čak 20% djece iskazuju poteškoće u učenju upravo zbog prisutnosti poremećaja pažnje(10).

Procjenjuje se da više od 1 milijarde ljudi ili oko 15% svjetske populacije danas živi sa smetnjama; najmanje 200 miliona njih su djeca sa smetnjama u razvoju.Istraživanja govore da se svako deseto dijete u svijetu suočava sa smetnjama u razvoju, od 115 milijuna djece oko 40 milijuna su djeca koja ne idu u školu, a suočena su sa nekim oblikom razvojnih smetnji. U cjelini, podaci o osobama sa smetnjama, naročito djece sa smetnjama u razvoju, nedostaju ili se podcjenjuju. To je zbog različitih faktora među kojima su stigmatizacija, izolacija, niska stopa upisa u matične knjige rođenih te obitelji koje sakrivaju djecu sa smetnjama (u nekim državama), tako da ta djeca nisu obuhvaćena u istraživanja i popise stanovništva (11).

Koji se termini često dovode u vezu s poteškoćama u učenju?

Disleksija – odnosi se na poteškoće iščitavanja i razumijevanja pročitane riječi i pravilnog pisanja riječi. Dijete zamjenjuje slova koja sliče zvučno ili slično izgledaju (d-b, b-p, i-l, š-ž, m-n) te ispušta slogove i dijelove riječi.

Disgrafija – odnosi se na poteškoće usvajanja vještine pisanja. Prepoznaje se u nepravilnom držanju olovke, nečitkom rukopisu, nepoštovanju crtovlja, ispuštanju slova i slogova te zamjeni slova.

Diskalkulija – odnosi se na poteškoće usvajanja matematičkih vještina i utječe na matematičko računanje. Može također utjecati i na sposobnost pamćenja matematičkih podataka, na pojam vremena, novca te na glazbene pojmove.

Dispraksija – odnosi se na motoričke poteškoće i utječe na sposobnost koordiniranja pokreta.

Poremećaj slušnog procesiranja – odnosi se na sposobnost pojedinca da analizira ili nađe smisao u informacijama koje dobiva slušanjem. Poteškoće sa slušnim procesiranjem ne utječu na ono što se čuje uhom, već ono kako se ta informacija interpretira ili procesira u mozgute je ključna pretpostavka za uspješno korištenje jezika i nužno je za čitanje.

Poremećaji vidnog procesiranja – odnose se na narušenu sposobnost stvaranja smislene slike iz informacija primljenih vidom. Poteškoće s vidnim procesiranjem utječu na to kako su vidne informacije protumačene, ili procesirane, u mozgu.

Poremećaj pažnje sa ili bez hiperaktivnosti – ponekad se javljaju uz poteškoće pri učenju. Obilježja ovog poremećaja uključuju naglašeni motorički nemir, rastresenost i/ili impulzivnost što može utjecati na mogućnost podučavanja takvih osoba(12).

1.4.Kako prepoznati poteškoće u učenju?

Iako mnogo djece povremeno pokazuje neke probleme u učenju i u ponašanju, neka ponašanja trebaju uzeti u obzir kao upozorenje za traženje pomoći i savjeta kada dijete ne ispunjava zadatke u skladu sa svojom kronološkom dobi.

Starija predškolska djeca

Prisutne su poteškoće u:

- Korištenju škara i bojica, crtanju olovkom
- Oblačenju bez tuđe pomoći
- Hodanju po stepenicama
- Pamćenju imena boja
- Povezivanju zvukova i slova te brojenju i učenju brojeva
- Izgovoru riječi i slova, spajanju u fraze, učenju abecede i rimovanju riječi
- Razumijevanju od strane drugih kada govori
- Pretjeranom ili nedovoljnom reagiranju na podražaj

Školska djeca

Prisutne su poteškoće u:

- Držanju olovke, pisanju, crtanju ili precrtavanju oblika

- Učenju novih pojmova, izgovaranju cjelovitih rečenica
- Razumijevanju pročitano
- Prepričavanju tekstova, pamćenju novoprimljenih informacija
- Usmenom ili pismenom izražavanju misli
- Rješavanju matematičkih zadataka u skladu sa svojom dobi
- Urednom i organiziranom vođenju bilježnica
- Praćenju uputa i naloga
- Prelasku s jedne aktivnosti na drugu
- Učenju novih vještina
- Igru s vršnjacima te razumijevanju i pridržavanju pravila društvenih igara
- Moduliranju glasa (može pričati glasno ili monotono...)
- Samopouzdanju

Adolescenti

Prisutne su poteškoće u:

- Razumijevanju pročitano, osnovnim vještinama (primjerice: čitanju, računanju)
- Izražavanju misli usmeno ili pismeno, praćenju uputa
- Gramatički ispravnom usmenom ili pismenom komuniciranju
- Organiziranosti i zadržavanju aktivnosti
- Snalaženju u prostoru, pamćenju i pridržavanju vremenskih rokova
- Slaganju s vršnjacima
- Samopouzdanju

Uz navedene poteškoće, djeca s poteškoćama u učenju mogu i:

- Biti emocionalno i socijalno nezrelija ("djetinjasta") od očekivanog za njihovu dob
- Biti neodlučna, impulzivna, lako frustrirana, osjetljiva, sramežljiva i povučena
- Poznavati pravila, ali ih se ne pridržavati
- Ostvarivati slab kontakt očima
- Gurati, hrvati i dodirivati druge bez nekog razloga

U okviru napora vlastitog školovanja djeci je, uz spoznajni, potreban motivacijski i emocionalni pomak. Svakodnevno su suočeni s vlastitim neuspjehom i motiv za učenjem je u nezaustavljivoj silaznoj putanji te se tijekom školovanja odvaja od samog procesa učenja i vezuje uz ocjene (a one su ionako loše!). Takav smjer motivacije donosi mnogo negativnih emocija s lošom slikom o sebi i razvijenim širokim spektrom neprihvatljivog ponašanja (agresivno i nasilno, pasivno, iritirajuće). Ovakva putanja dovodi da dijete stvara sliku da je bolje biti problematičan nego glup,

takav obrazac ponašanja nije rijedak i trebalo bi se uložiti puno napora da to toga ne dođe. Učenik koji ima problem sa savladavanjem gradiva kao motivaciju treba ga zaokupiti onime što mu ide dobro. Ocjene u školi u današnje vrijeme nisu mjerilo nečijeg znanja doslovno, već koliko je netko savladao određeno gradivo.

Put izlaska iz začaranog kruga neuspjeha nije ni lagan ni jednostavan. Nije dovoljno bodrenje u obliku riječi podrške da bi se nadogradila porušena slika o sebi. Stoga, potraga za osobnim značenjem često ide kroz nedopušteno i neprihvatljivo ponašanje. Bilo kakva pažnja je bolja od ignorirajućeg pogleda nastavnika i roditeljevog neshvaćanja "u čemu je problem". Zato je izuzetno važno posvetiti pažnju emocionalnom razvoju i motivaciji djeteta.

Postoji neposredna veza između toga kako se djeca osjećaju i kako se ponašaju.

Kad se djeca osjećaju dobro, prihvatljivo se ponašaju.

Kako im pomažemo da se dobro osjećaju? Prihvaćajući njihove osjećaje.

Kako bi razumjeli ponašanje djeteta s poteškoćama u učenju, potrebno je da roditelji i/ili stručnjaci razviju i prihvate određene stavove:

► **PRVO** – Ne radi se s djetetom koje ne može učiti već s djetetom s poteškoćama u učenju.

Ova izjava ima i veće značenje nego što je igra riječima i snažno izražava da su naši učenici – prije svega, i najvažnije – DJECA. Oni imaju jednaka prava, odgovornosti, osjećaje, potrebe i strahove kao i druga djeca. Prečesto se očekuje od djece da se odreknu svoga djetinjstva ili adolescencije radi poteškoće koju proživljavaju. Na roditeljima je da učine sve što mogu kako bi djetetu osigurali što sretnije djetinjstvo.

► **DRUGO** – Svako dijete radije će biti smatrano LOŠIM nego GLUPIM.

Ovaj je princip posebno istinit i primjenjiv kod adolescenata. Kada se suoče s izborom, većina djece više voli da ih se smatra onima koji ometaju, koji su neposlušni ili ne poštuju druge, nego nekompetentnima ili nesposobnima. Dakle, ključ uspjeha motiviranja djeteta jest izbjegavanje stvaranja osjećaja kod djeteta da je "glupo" i "nesposobno".

► **TREĆE** – Djeca s poteškoćama učenja ističu se svojim traženjem upravo suprotnog od onoga što trebaju.

Djeca s poteškoćama u učenju često neprimjereno procjenjuju situaciju te razvijaju nedjelotvorne strategije privlačenja pažnje i pomoći. Vrlo često dijete koje želi zadovoljiti neku od svojih potreba (primjerice: da se osjeća prihvaćeno) iskazivat će to ometanjem drugih (npr. zanovijetanje, traženje pažnje i dr.). Bitno je biti svjestan toga te primjereno prilagoditi svoje ponašanje.

► **ČETVRTO** – Bol koju djeca s problemima uzrokuju nikad nije veća od one koju osjećaju.

Djeca koja prolaze kroz probleme kod kuće ili u školi često se osjećaju bespomoćno ili povrijeđeno. Njihov je odgovor na ovaj osjećaj često neprimjeren, počnu ometati i ponašati se bez poštovanja prema drugima. Važno je da roditelji i stručnjaci budu svjesni da takvo ponašanje proizlazi iz povrijeđenosti radi odbacivanja, izolacije i straha kojeg dijete osjeća. Stoga, najefikasnija je strategija da se pokuša djelovati na uzroke tih osjećaja a ne da se jednostavno pokuša promijeniti ponašanje.

► **PETO** – U redovitom obrazovanju, sustav određuje nastavni program. U posebnom obrazovanju dijete određuje nastavni program (prilagođeni program, specijalna škola).

Metode, strategije i pristupi roditelja i stručnjaka u radu s djecom s poteškoćama učenja trebaju biti usklađene s potrebama djeteta. Upravo bi potrebe učenika trebale određivati nastavni programnije djetetova odgovornost da se prilagodi nastavnom programu. Ako dijete ne može učiti na onaj način kako mi podučavamo ... tada je na nama da ga podučavamo u skladu s njegovim mogućnostima.

► **ŠESTO** – Pozitivna reakcija i podrška na ponašanje mijenja ponašanje; negativna reakcija ga samo zaustavlja ili pojačava

Često roditelji i stručnjaci žele promijeniti djetetovo ponašanje kažnjavanjem neprimjerenih oblika ponašanja. Takvo korištenje kazne predstavlja neuspješni i kontra-produktivni pristup. Primjerice, ako profesor engleskog jezika stalno kažnjava dijete što grize nokte na satu, dijete će to s vremenom prestati raditi tijekom sata engleskog jezika. No vrlo je vjerojatno da će se takvo ponašanje nastaviti na drugim satovima. Negativna reakcija uistinu ponekad mijenja ponašanje djeteta, ali tada promjenu ne generalizira na ostale situacije. Pohvaljivanjem, podržavanjem i nagrađivanjem pozitivnih i primjerenih ponašanja će djetetovo ponašanje promijeniti,

poboljšati i proširiti na raznovrsne situacije, a neprimjereni oblici ponašanja će nestati.

► **SEDMO** – Nagrađuje se napredak, ne savršenstvo.

Važno je biti svjestan svih poboljšanja. Razmislite na trenutak o načinu na koji dijete uči svoj materinski jezik. Odrasli iz djetetove okoline konstantno podržavaju, pohvaljuju, prepoznaju i nagrađuju svaku novu riječ koju ono izgovori. Ohrabrenje potiče razvoj djetetovog rječnika i usavršavanje gramatike. Ne čekamo da dijete počne tečno govoriti jezik prije nego podržimo njegov napredak pohvaljujemo svaki mali korak toga procesa. Ovaj je koncept jednako nužan i učinkovit kada pokušavamo utjecati na ponašanje djeteta. Jednom kad se odabere vještina koju želimo poticati kod djeteta (primjerice: vješanje odjeće), bitno je prepoznati i podržati svaki mali napredak u ponašanju. Samo kroz ovaj proces poboljšanja može se ostvariti zadani cilj.

► **OSMO** – "Treba podmazati onaj kotač koji škripi".

Kada dijete traži pažnju odrasle osobe tako da ometa ostatak razreda ili večernji obrok, bitno je biti svjestan da dijete u tom trenutku treba pažnju. Može se ignorirati ponašanje ... ali se ne može ignorirati potreba. Ponekad će upravo pružanje pažnje djetetu (primjerice: kvalitetno provedenih sat vremena dnevno) pozitivno utjecati na niz drugih djetetovih poteškoća.

► **DEVETO** – Jedina konkurencija djetetu trebaju biti njegovi vlastiti uspjesi.

Dijete može kontrolirati ponašanje samo jedne osobe – sebe! Dakle, roditelj i/ili stručnjak treba se usredotočiti na osobne uspjehe i napretke djeteta. Važno je izbjegavati korištenje usporedbi u nastojanju da ga se motivira (primjerice: "Zašto ne pospremaš svoje stvari kao što to čini Marko?"). Aktivnosti i pristupi koji uključuju natjecanja općenito nisu djelotvorni za djecu s poteškoćama učenja te stvaraju okruženje u kojem neki učenici žele da drugi učenici ne uspiju ili izgube.

► **DESETO** – Nema ništa manje pravedno, nego jednak tretman onih koji nisu jednaki.

Kako bismo bili pravedni prema djeci, svakom se djetetu pristupa drugačije. Potrebno je razumjeti jedinstvene obrasce njihovih snaga i potreba. U životu obitelji bit će trenutaka kada će potrebe jednog člana obitelji postati važnije od ostalih. Kako bi pravedno postupio, roditelj će reagirati na te potrebe ulaganjem veće količine

energije i vremena. Važno je da roditelji ne osjećaju krivnju radi te situacije, već da rasporede svoju energiju ovisno o potrebama djece(13).

1.5.Kako roditelji mogu pomoći?

Roditelji su najvažnije osobe u djetetovom životu, ovisni su o njima od rođenja pa sve do završetka školovanja i potpunog osamostaljivanja. Djeca trebaju oslonac u svim aspektima života a jedna od važnijih uloga je ona u školskom uspjehu i ohrabrivanju te podržavanju neovisnosti. Uspjeh i neuspjeh sami po sebi ne utječu na djetetovu motivaciju za učenjem, no reakcija roditelja, učitelja i ostalih važnih odraslih osoba na djetetov uspjeh ili neuspjeh mogu imati snažan učinak. Stoga je iznimno važno ohrabrivati dijete u nastojanju da ovlada nekom aktivnošću koja vodi do svladavanje određene vještine. Svaki je napor postignuće za sebe. Važan je trud, a ne krajnji rezultat.

Treba dopustiti djetetu da pomogne u kućnim obvezama, treba odabrati one aktivnosti koje pomažu izgraditi određene vještine i steći samopoštovanje (primjerice: uključiti dijete da pomogne prilikom kuhanja). Aktivnosti koje radite trebaju imati svrhu, raditi kroz igru jer djeca tada najbolje uče a time dobivaju najbolju nagradu za svoj trud(primjerice: pranje suđa).Neka upute budu jasne i jednostavne, govoriti treba na način koji je razumljiv djetetu, pokazati djetetu kako se određene stvari rade pa neka dijete tu radnju ponovi. Pohvala je ono što djeci treba i to treba činiti u svakoj prilici.

Pridržavanje rasporeda je učenje i dobra navika koja će djetetu omogućiti da se organizira za kasnije izazove koji ga očekuju. Dijete bi trebalo imati svoje mjesto za učenje a za vrijeme učenja bi trebalo ometajuće faktore svesti na minimum(smanjiti ili ugasi TV). Strpljenje je važan čimbenik jer ako dijete zaboravi što je za domaću zadaću na primjeru pokazati kako da se to u budućnosti ne događa, primijeniti jednostavne „trikove“ npr.zapisivati važne stvari u notes. Na ovakve situacije je najbolji odgovor pozitivna reakcija: osmijehom, dodirom ili dugo očekivani dar. Iskreno pohvaliti ono što nam se sviđa (primjerice: "Super ti to ide", "Stvarno si brz/a", "Danas odlično radiš"). Ne treba pretjerivati sa darovima i ne davati obećanja koja nisu realna ili koja ne možemo ispuniti. Našalite se sa svojim djetetom, zabavite i uživajte. Najbitnije je da zadržite obitelj na okupu, ne dopustite

da potrebe djeteta postanu vaše potrebe. Svi članovi obitelji trebaju biti uključeni u probleme i potrebe djeteta, a da pritom ne bi bili zapostavljeni zbog pružanja isključivo djetetu sa poteškoćama.

1.6. Kako učitelji mogu pomoći?

Učitelj je druga bitna osoba u djetetovu razvoju, s njim provede više od 5 sati svakoga dana. Učitelj je taj koji se mora posvetiti svakome djetetu jednako i pri tome nikoga ne izdvajati. Učenici s poteškoćama u učenju trebali bi sjediti u prvim klupama, a ne biti izolirani od ostatka razreda. Učenik koji treba poticaj u radu neka trebao bi biti okružen s drugim dobrim učenicima. Prozivanje učenika po imenu pridodaje na važnosti same osobe a jako je bitno uspostaviti i neverbalnu komunikaciju npr. kontakt očima dok pričate s njim. Nagraditi točan i prihvatljiv rad; ne fokusirati se samo na greške. Ocjene su odraz zalaganja samog učenika, ima učenika koji će se stvarno potruditi iako mu to gradivo baš i ne ide, treba biti nagrađen ocjenom iz zalaganja. Usmeno ispitivanje za svaki predmet trebalo bi najaviti i točno odrediti koje gradivo trebaju učenici naučiti. Ohrabriti djetetove interese i talente kroz povremene slobodne projekte i tematske sastavke. Vježbanje izgovora složenijih riječi koje bi se mogle naći u testu. Neka učenik napiše riječi i neka ih izgovara glasno. Dati mu mogućnost dodatnog vremena za pisanje testa, primjerice: pod odmorom, nakon ručka ili škole. Uputiti roditelje na probleme kojima se učenik treba dodatno posvetiti kod kuće. Provjeriti kakav je rukopis na ploči kad piše učitelj, govori li polako i jasno, koristi li jednostavne vizualne oznake. Potrebna je kreativnost u davanju pomoći. Često dijete s poteškoćama u učenju ne voli pitati za pomoć, ali po reakcijama djeteta vidi se kada mu nešto nije jasno. Upute moraju biti jasne. Ponoviti ih kad god je to potrebno. Biti im dostupni i za pomoć u rješavanju neakademske probleme. Pomagati i u socijalnim interakcijama na isti način kao što se to radi na satu s gradivom.

Roditelji i stručnjaci koji rade s djecom s poteškoćama u učenju mogu stvoriti uvjete za djetetov kvalitetan razvoj usprkos postojećim poteškoćama. Osiguravajući im okolinu u kojoj se osjećaju sigurno i ugodno, stvara se prostor u kojem je vjerojatnije da će se ostvariti prihvatljivo ponašanje i suradnja. Pokazivanje interesa za dijete (primjerice: aktivno slušanje kad govori) često je mnogo uspješnije i značajnije nego pohvale. Proces donošenja odluka jest proces kojem je vrlo teško

naučiti djecu s poteškoćama u učenju radi njihovog nedostatka samopoštovanja. Osiguravanjem i ohrabrivanjem donošenja jednostavnih odluka, usavršit će se ta vještina, ali i djelovati na djetetovo samopouzdanje. (primjerice: "Ana, sada već možeš pokušati koristiti papir s linijama").

Ako govorimo o "zločestim i lijenim učenicima": treba pronaći način da učeniku stvorimo novu sliku o njemu samome, kako ne bi i sam sebe smatrao "zločestim" ili "lijenim". Pokušati dovesti učenika u situaciju u kojoj može sebe vidjeti u novom svjetlu. Pozitivne osobine ima svatko samo ih treba uvidjeti i reći. Primjerom se može pokazati kakvo ponašanje želimo, a to možemo tako da ga se podsjeti na uspjehe iz prošlosti.

1.7. Individualizirani pristup

Djeca s poteškoćama u učenju zahtijevaju posebnu pozornost u procesu odgoja i obrazovanja. Nužno je stoga osigurati im posebnu brigu u vrijeme školovanja.

U tom cilju roditelji su izravna pomoć djetetu i to odmah čim se uoče teškoće, podrazumijevajući niz postupaka u radu s djetetom koji počivaju na određenom stavu roditelja u odnosu prema djetetu koje treba pomoć i razumijevanje. U savjetovanju s učiteljem roditelji dobivaju prve smjernice kako svakodnevno pomoći djetetu. Dobro je posavjetovati se sa stručnjakom u školi (defektologom, psihologom, logopedom, pedagogom) koji je školovan za to kako pomoći djeci s poteškoćama u učenju kada se one pojave.

Suradnjom sa stručnjacima u školi omogućuje se individualizirani pristup djetetu, tj. prilagođeno, postupno, modificirano i inteligentno vođeno učenje nastavnog gradiva te dijete usvaja učinkovite mehanizme učenja i postaje svjesno svojih sposobnosti, pa tako izgrađuje i pozitivnu sliku o sebi, kao i samopouzdanje. Dakle, važna je bliska suradnja roditelja s učiteljem, a i s drugim stručnjacima u školi. Takvom suradnjom omogućuje se bolji i kvalitetniji razvoj djetetove osobnosti i emocionalne dobrobiti. Prilagođavanjem metoda rada, individualiziranim pristupom, zaobilazi se osjećaj bespomoćnosti, očaja i izgubljenosti, a ostvaruje se osjećaj zaštićenosti i sigurnosti.

Dijete svakodnevno uči svojim tempom i napreduje u usvajanju nastavnog gradiva u skladu sa svojim mogućnostima uz neposrednu pomoć. Njegovo dostojanstvo se najviše čuva poštovanjem njegove osobnosti, njegovih poteškoća i pomaganjem u svim njegovim svakodnevnim zadacima. Iako malim koracima, u razvoju djeteta zapravo se odvijaju veliki pomaci.

1.8. Prilagođeni program

Često se događa da djeca koja imaju poteškoće u učenju, a zamijećene su relativno rano (1. ili 2. razred) pohađaju školu po prilagođenom programu. Ponekad je to opravdano, a ponekad i nije. Ponekad je jednostavno lakše smanjiti učeniku opseg gradiva i svi (učitelji, roditelji) imaju manje posla, a dijete dobiva dobre ocijene. Rijetko se, ili gotovo uopće, ne razmišlja o obrazovnoj uskraćenosti koja u tom trenutku počinje otkucavati jer, kako je rečeno u definiciji, „... najčešće su to djeca s prosječnom ili natprosječnom inteligencijom.”

No, kako bilo, kada se i odluči o uvođenju prilagođenog programa, vodi se računa o djetetovim sposobnostima i vještinama koje u tom trenutku ima razvijene. Izrađuju ga učitelj/ica u suradnji s defektologom odgovarajuće specijalnosti.

Prilagođeni program ne mora se odnositi na sve predmete u određenom razredu već i na pojedine. Primjerice: ako dijete ima poteškoće s matematikom i matematičko-logičkim zaključivanjem, onda se uvodi prilagođeni program za matematiku. S početkom nove školske godine djetetu se određuje ili ukida prilagođeni program. Kao osnovni kriterij uzima se mišljenje učiteljice/lja ili predmetnog profesora, defektologa i multidisciplinarna obrada djeteta u ustanovi za mentalno zdravlje djece te se komisijski donosi odluka na temelju dobivenih nalaza i mišljenja(15).

Svi smo mi različiti i postoje stvari kojima nekome idu bolje a nekima ne, baš zbog toga smo jedinstveni. Ako nekome ne ide matematika ali zato postiže vrhunske rezultate iz likovnog ne znači da je manje vrijedan već nadaren i inteligentan u određenom području. Američki psiholog Howard Gardner tvrdi da postoji sedam vrsta sposobnosti ili inteligencija koje se odnose na različita područja našeg razvoja.

Verbalna inteligencija – verbalno inteligentni ljudi znaju dobro izraziti riječima ono što misle i razumjeti druge kad govore. Oni vole čitati, pisati, pričati priče, rješavati križaljke, pamte imena, mjesta, datume i različite (ne)bitne detalje. Najbolje

uče riječima (slušanjem, govorenjem, čitanjem). Ovu vrstu inteligencije imaju dobro razvijenu pisci, govornici, pjesnici, profesori, odvjetnici, političari, prevoditelji.

Logičko-matematička inteligencija – ljudi s visokorazvijenom logičko-matematičkom inteligencijom dobro uočavaju zakonitosti i uzročno-posljedične veze. Takvi ljudi vole raditi eksperimente, otkrivati stvari, rješavati matematičke probleme, postavljati pitanja, istraživati zakonitosti i odnose. Dobre rezultate postižu u matematici, rješavaju probleme sa lakoćom. Najbolje uče tako da si naprave kategorije, klasifikacije, radeći s apstraktnim pojmovima. Ovu vrstu inteligencije imaju dobro razvijenu znanstvenici, inženjeri, kompjutorski programeri, matematičari, računovođe.

Prostorna inteligencija – ljudi s visoko razvijenom prostornom inteligencijom sposobni su vanjski prostor predstaviti unutarnjem umu, kao što to čini pilot ili mornar s velikim, a šahist ili kipar s malim ograničenim prostorom. Takvi ljudi vole crtati, gledati filmove, graditi i kreirati stvari (lego kocke), sanjariti, gledati slike, igrati se sa strojevima. Oni zamišljaju stvari, imaju osjećaj za promjene, zanimaju ih labirinti, slažu slagalice, čitaju mapu i karte. Najbolje uče: vizualiziranjem, sanjarenjem, maštanjem, radeći s bojama. Ovu vrstu inteligencije imaju dobro razvijenu slikari, arhitekti, a, ako su orijentirani na znanost, ide im anatomija ili topologija.

Glazbena inteligencija – ljudi s glazbenom inteligencijom misle kroz glazbu, čuju i prepoznaju glazbene obrasce. Oni vole pjevati, pjevušiti, slušati glazbu, svirati, dobro pamte melodije, prepoznaju tonove, uočavaju ritam. Najbolje uče: kroz ritam, melodiju i glazbu. Ovu vrstu inteligencije imaju dobro razvijenu pjevači, glazbenici, skladatelji, disk-džokeji.

Tjelesna inteligencija – ljudi s tjelesnom inteligencijom sposobni su iskoristiti svoje tijelo i pojedine njegove dijelove – ruke, noge, prste – kako bi riješili problem ili nešto napravili. Vole se kretati, dodirivati, koristiti govor tijela, tjelesne aktivnosti (sport, ples, gluma) i ručne vještine (šivanje i sl.). Najbolje uče: dodirivanjem, kretanjem, procesiranjem znanja kroz tjelesne senzacije. Ovu vrstu inteligencije imaju dobro razvijenu sportaši, plesači, glumci, vatrogasci, akrobati, profesori tjelesnog.

Socijalna inteligencija – Ljudi s razvijenom socijalnom inteligencijom dobro razumiju druge i cijene njihove različite osobine. U njihovom društvu osjećaju se opušteno i ugodno. Vole imati mnogo prijatelja, razgovarati s ljudima, biti član grupe, razumiju druge, dobro im ide vođenje, organizacija, komunikacija, ublažavanje konflikta. Najbolje uče: razgovaranjem s drugima, uspoređivanjem, suradnjom, postavljanjem pitanja. Ovu vrstu inteligencije imaju dobro razvijenu profesori, liječnici, političari, psihoterapeuti, prodavači.

Osobna inteligencija – Ljudi s razvijenom inteligencijom dobro razumiju sebe, znaju tko su, što mogu i žele učiniti, što trebaju izbjegavati, kada i gdje trebaju potražiti pomoć.

- vole: raditi sami i baviti se svojim vlastitim interesima
- dobro im ide: razumijevanje sebe, usmjeravanje na svoje osjećaje i snove, slijeđenje svojih instinkta, ostvarivanje svojih interesa i ciljeva, originalnost
- najbolje uče: radeći sami, radeći individualne projekte svojim vlastitim tempom u svom vlastitom prostoru

Ovu vrstu inteligencije imaju dobro razvijenu istraživači, filozofi, teoretičari.

Svakom djetetu treba prilika da bude “onaj koji uči” i da doživi iskustvo intelektualnog otkrića i zadovoljstvo koje donosi napredak, ma kako on bio brz ili spor.

Kategorizacija djece prema njihovim umjetničkim ili sportskim talentima ili davanje prednosti nadarenoj djeci pred njihovim manje nadarenim kolegama znači ne dati im šansu novog iskustva. Istina je da talent treba prepoznati i njegovati, ali to je potrebnoj svojoj djeci. Svakom djetetu treba ohrabrenje kako bi iskusilo zadovoljstvo koje donosi sport, ples, pjesma, kazalište..., a da pri tome ne brine što nije kazališni ili glazbeni genij.

Ništa nije teže za dječje nade, snove i mogućnosti nego svrstavanje u kategorije (prosječan, natprosječan, ispodprosječan, spor, osrednji...). Tko zna što bilo tko od nas može postići, ako nam barem jedna osoba, koja u nas dovoljno vjeruje, pomogne. Svaki san je ostvariv samo u njega treba vjerovati.

Ako postoje veći stresovi/traume u životu djeteta (primjerice: razvod roditelja, gubitak bliske osobe, zlostavljanje, automobilska nesreća...), može doći do poteškoća u učenju. Tad će najprije biti važno riješiti izvor stresa/traume, a tek potom pomoći djetetu da prevlada smetnje u učenju (16).

1.9. Uloga medicinske sestre/tehničara u poboljšanju kvalitete života učenika s poteškoćama u učenju

Medicinska sestra/tehničar može biti osoba koja pruža pomoć prema individualnim potrebama djeteta ili učenika s posebnim potrebama ili teškoćama u razvoju. Kao pomoćnik u nastavi pružit će pomoć u mjeri u kojoj je to djetetu ili učeniku potrebno, a ovisno o sposobnostima učenika. Pri pružanju pomoći mora se voditi briga o budućnosti djeteta i zbog toga se potiče osamostaljivanje u okviru mogućnosti djeteta ili učenika s posebnim potrebama. U prvom planu je uspostaviti odnos povjerenja te u svakodnevnom druženju ohrabrivati djetetove stavove i talente, bodriti ga i kada pogriješi, biti mu prijatelj. Pomoćnik u nastavi pruža tehničku pomoć, roditelj ukazuje na posebnosti, a stručni tim škole određuje nivo i količinu podrške koju pomoćnik u nastavi pruža pojedinom djetetu ili učeniku. Uvođenjem pomoćnika u nastavi želi se olakšati integraciju učenika s posebnim potrebama ili teškoćama u razvoju. Unapređuje se kvaliteta školovanja djece sa i bez teškoća u razvoju u redovnim osnovnim školama, i uz druge preduvjete, inkluzivnu edukaciju.

Dugoročni cilj je postojanje radnog mjesta pomoćnika u nastavi za učenike s posebnim edukacijskim potrebama ili teškoćama u razvoju u okviru sistema inkluzivne edukacije.

Inkluzivno školovanje ili inkluzivna edukacija omogućit će obrazovanje velikog broja djece u svom prirodnom socijalnom okruženju, što će doprinijeti da se što manji broj djece zbog obrazovanja izdvaja iz obitelji(17).

2. CILJ RADA

Cilj rada je prikazati kako je biti učenik uz pojedine teškoće u razvoju, probleme s kojima se ti učenici susreću, odnos ostalih učenika prema njima, odnos nastavnika prema učenicima s poteškoćama u razvoju te prilagođenost programa i prostora učenicima s poteškoćama u razvoju. Pokušati će se odrediti uloga med.sestre/tehničara u unapređenju kvalitete života učenika s poteškoćama u razvoju.

Hipoteza 1: Djeca sa teškoćama u učenju su djeca sa smanjenim intelektualnim sposobnostima

Hipoteza 2: Djeca sa teškoćama u učenju potječu iz obitelji koje su lošijeg ekonomsko-socijalnog statusa

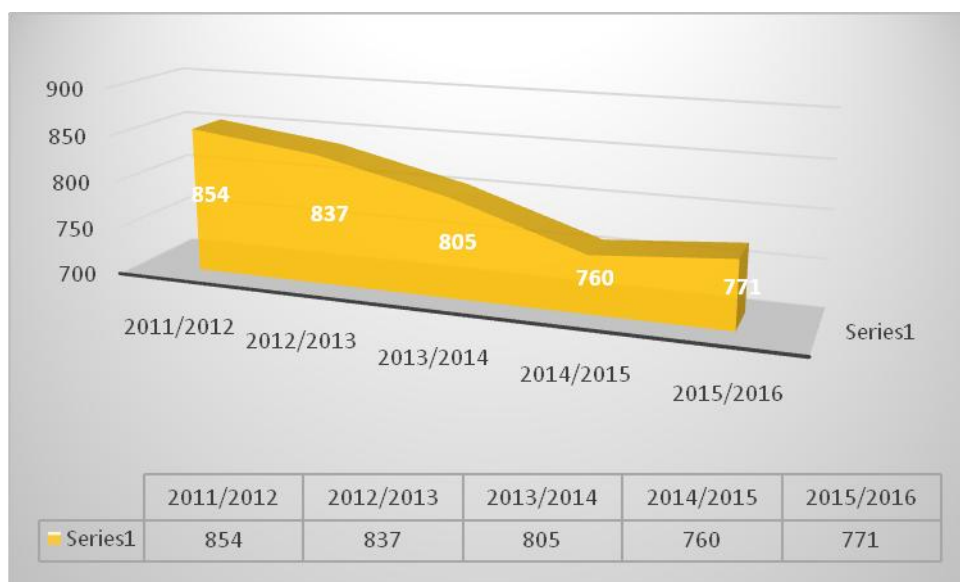
Hipoteza 3: Djeca sa teškoćama u učenju su najčešće jedino dijete u obitelji.

3. ISPITANICI I METODE

Podaci za izradu ovog rada prikupljeni su u 1. Osnovnoj školi iz Bjelovara, a ispitivanje je provedeno u obliku anonimne ankete od 1. do 8. razreda za školsku godinu 2013./2014. Dozvola za provođenje istraživanja i pristanak na sudjelovanje dobiveni su i dogovoreni od strane ravnateljice 1. Osnovne škole i stručnim suradnikom logopedom. Anketa je bila podijeljena učenicima koji imaju neki oblik teškoća u razvoju, a koje su propisane prema Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i obrazovanja. Anketa je sadržavala 16 jednostavnih pitanja koja su bila koncipirana tako da je sadržaj bio razumljiv učenicima u prvom i u osmom razredu. Prvi dio ankete obuhvaća opće podatke (spol, dob i razred), dok drugi dio obuhvaća pitanja koja nam daju informacije relevantne za cilj istraživanja (probleme koje učenici imaju, koriste li kakva pomagala, trebaju li kakvu pomoć, tko im pomaže, vole li ići u školu, kakav je odnos učitelja i vršnjaka prema osobama sa posebnim potrebama, da li je škola prilagođena, da li je izvođenje nastave i oprema prilagođena učenicima sa posebnim potrebama, kakvo je gradivo, bave li se nekom aktivnošću poslije škole, misle li da su drugačiji). Anketu je ispunilo 76 učenika od ukupno 83 učenika koji pohađaju 1. osnovnu školu i imaju neki oblik teškoća.

4.REZULTATI

U posljednjih pet godina u 1. Osnovnoj školi u Bjelovaru broj učenika sa teškoćama u razvoju raste, dok se polako smanjuje broj ukupno upisanih učenika(Grafikon 1).

Grafikon 1. Prikaz pada ukupnog broja upisanih učenika u periodu od 2011. – 2016.

U školskoj godini 2011./2012. je bilo upisano ukupno 854 učenika, na početku godine učenika sa teškoćama u razvoju je bilo 75 dok se taj broj na kraju godine povećao na 79.

U školskoj godini 2012./2013. je bilo upisano ukupno 837 učenika, na početku godine učenika sa teškoćama u razvoju je bilo 67 dok se taj broj na kraju godine povećao na 73.

U školskoj godini 2013./2014. je bilo upisano ukupno 805 učenika, na početku godine učenika sa teškoćama u razvoju je bilo 69 dok se taj broj na kraju godine povećao na 83.

U školskoj godini 2014./2015. je bilo upisano ukupno 760 učenika, na početku godine učenika sa teškoćama u razvoju je bilo 66 dok se taj broj na kraju godine povećao na 83.

U školskoj godini 2015./2016. je upisano ukupno 771 učenika, na početku godine učenika sa teškoćama u razvoju je trenutno 76, stručni suradnici škole predviđaju da broj učenika na kraju godine s teškoćama u razvoju bude oko 80. Tablica 1.

Tablica 1. Ukupan broj učenika upisanih u 1.Osnovnu školu u proteklih 5 godina

Školska godina	Ukupan broj upisanih	Početak godine	Kraj godine
2011./2012.	854	75	79
2012./2013.	837	69	73
2013./2014.	805	69	83
2014./2015.	760	66	83
2015./2016.	771	74	80

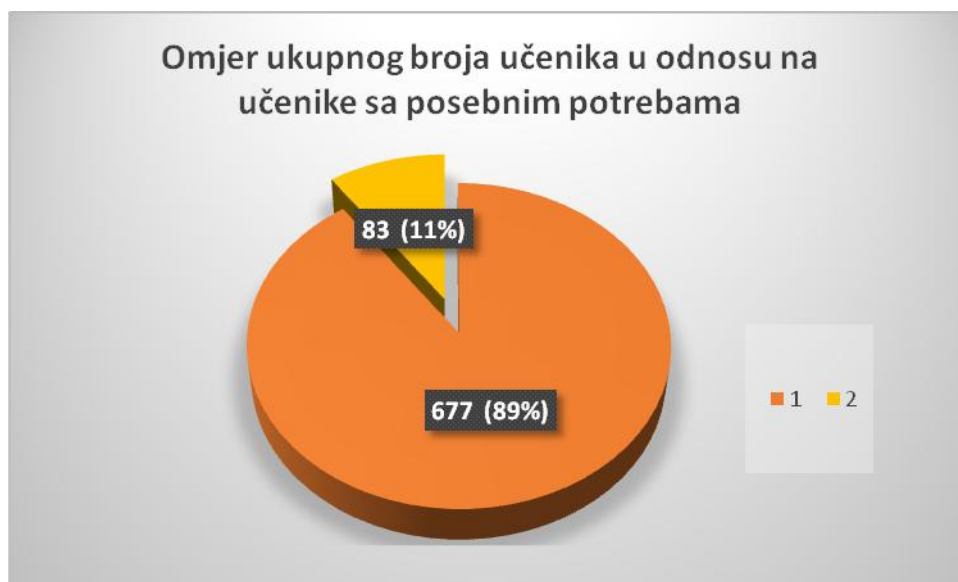
Anketa je provedena u svih 8 razreda u matičnoj školi i ostalim područnim školama u razredima koje pohađaju djeca sa posebnim potrebama. Anketa je pokazala da u 1. razredu idu 4 učenika sa nekom poteškoćom a od toga je jedan dječak i tri djevojčice. U 2. razredu učenika sa posebnim potrebama ima devet (četiri dječaka i pet djevojčica). U 3.razredu broj učenika sa posebnim potrebama iznosi 11 (sedam dječaka i četiri djevojčice). U 4. razredu učenika sa posebnim potrebama je 12 (četiri dječaka i osam djevojčica). 5.razred ima devet učenika sa posebnim potrebama (pet dječaka i četiri djevojčice). U 6. razredu ih je 13 (sedam dječaka i šest djevojčica). U 7. razredu je 14 učenika sa posebnim potrebama (pet dječaka i devet djevojčica). U 8.razredu učenika sa posebnim potrebama je 11(šest dječaka i pet djevojčica)(tablica 2.).

Tablica 2. Omjer učenika sa posebnim potrebama od 1.- 8. razreda

RAZRED	BROJ UČENIKA	DJEČACI	DJEVOJČICE
1.razred	4	1	3
2.razred	9	4	5
3.razred	11	7	4
4.razred	12	4	8

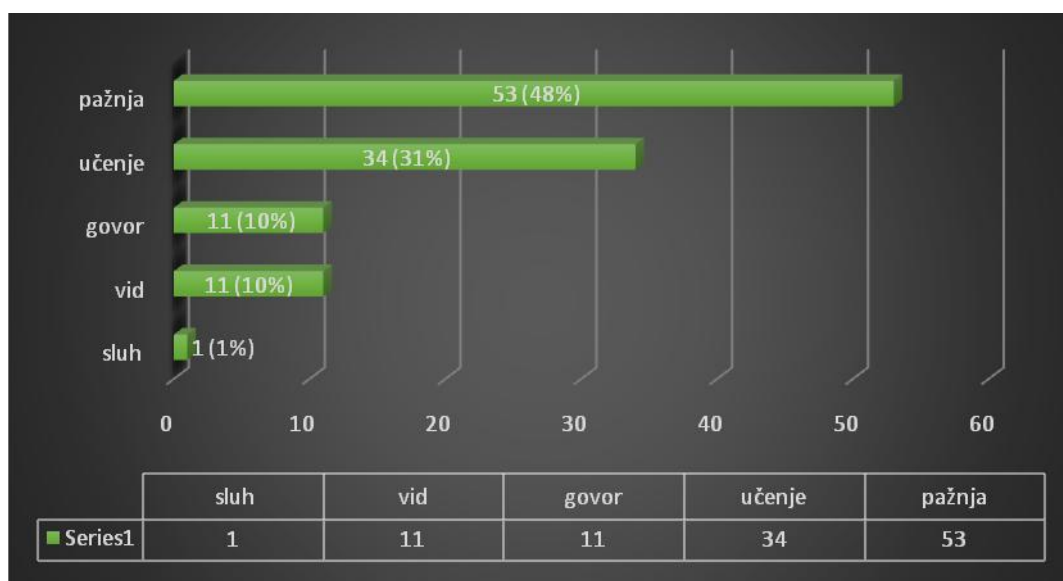
5.razred	9	5	4
6.razred	13	7	6
7.razred	14	5	9
8.razred	11	6	5
UKUPNO	83	39	44

U 1. osnovnoj školi u školskoj godini 2013./2014. je bilo upisano ukupno 760 učenika, od toga 83 (11%) je učenika sa teškoćama u razvoju(Grafikon2). Učenike sa teškoćama u razvoju čine 39 dječaka (59%) i 44 djevojčice (41%), s tim da 52 učenika sa teškoćama u razvoju nastavu pohađa u matičnoj školi u Bjelovaru a ostali 31 učenik u područnim školama. Anketu je ispunilo 76 učenika, dok preostalih 7 nije bilo u školi zbog bolesti.

Grafikon 2. Prikaz odnosa ukupnog broja učenika u odnosu na učenike sa posebnim potrebama

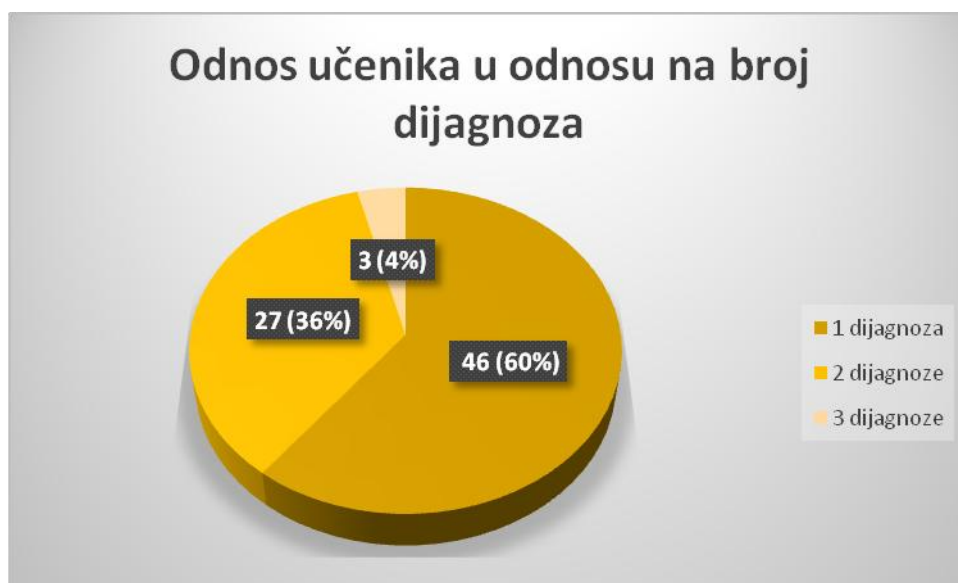
Učenici imaju najviše problema sa pažnjom na nastavi i to njih 53 (48%) dosadno im je i ne mogu se koncentrirati na praćenje nastave. Poteškoće sa učenjem u koje spadaju i teškoće sa čitanjem i pisanjem ima 34 učenika (31%). Probleme sa govorom ima 11 učenika (10%) koji se očituju mucanjem ili teško izgovaraju pojedine riječi. Problem sa vidom im 11 učenika (11%) i moraju nositi naočale te sjediti bliže ploči. Problem sa sluhom ima 1 učenik (1%) (Grafikon 3) .

Grafikon 3. Problemi s kojima se učenici s poteškoćama suočavaju svakodnevno

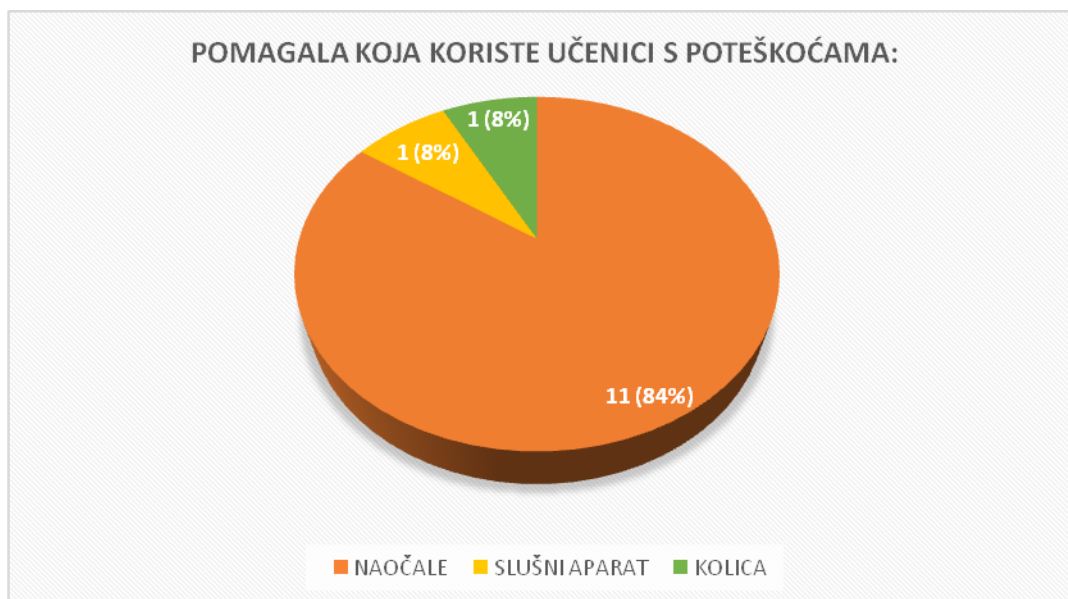
Ukupan broj učenika koji su sudjelovali u istraživanju iznosi 76 a broj dijagnoza je 110.

3 dijagnoze imaju 3 učenika (4%), 2 dijagnoze ima 27 učenika (36%), a 1 dijagnozu ima 46 učenika (60%) (Grafikon 4).

Grafikon 4. Prikaz broja učenika u odnosu na broj dijagnoza

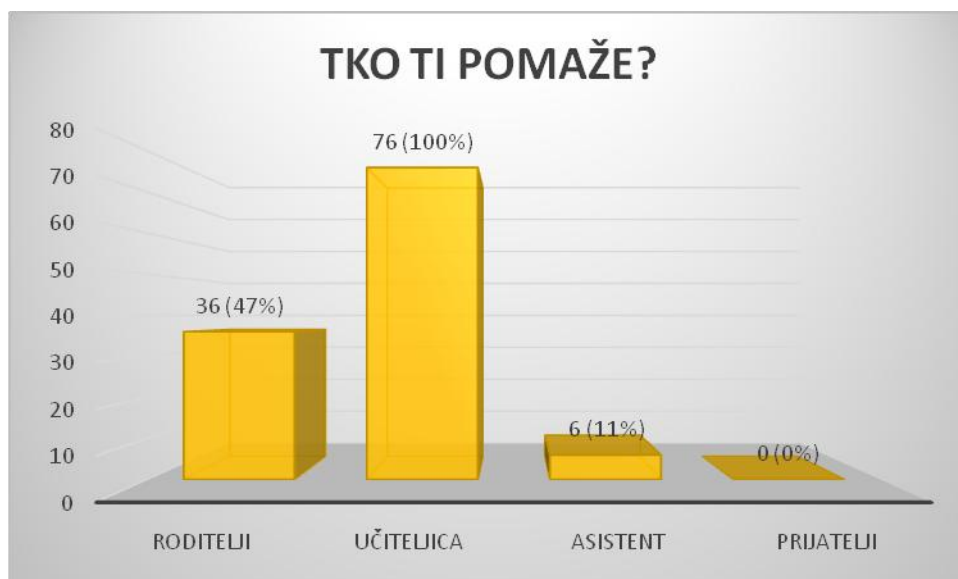
Naočale koristi 11 učenika (84%), slušni aparat koristi 1 učenik (8%) a kolicima se koristi 1 učenica (8%) koja boluje od cerebralne paralize (Grafikon 5).

Grafikon 5. Prikaz koja pomagala koriste učenici sa teškoćama

Svih 76 učenika trebaju pomoć pri učenju, a djevojčica u kolicima treba pomoć i pri oblačenju, obuvanju, pri odlasku u toalet, pri dolasku i odlasku u školu.

Kod svih 76 učenika sa teškoćama pri savladavanju gradiva i izvršenju zadanih zadataka u školi pomažu predmetni nastavnici, kod njih 6 (8%) potrebna je pomoć asistentata, dok kod kuće pomoć roditelja ima 36 učenika (47%) dok pomoć od prijatelja nema nitko (0%) (Grafikon 6).

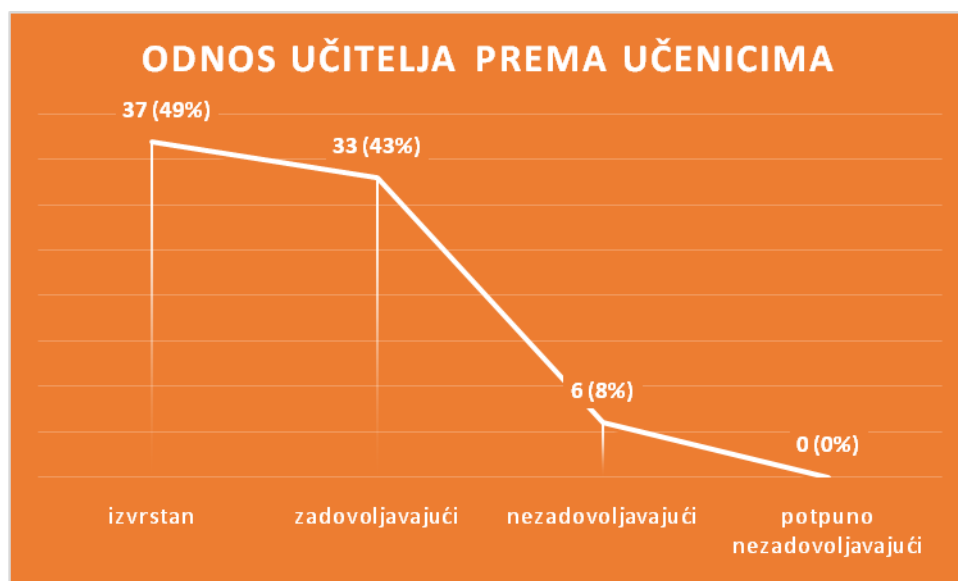
Grafikon 6. Prikaz tko učenicima s posebnim potrebama koliko pomaže sa gradivom i zadaćama

U školu voli ići 57 učenika s posebnim potrebama (75%), dok baš i ne voli njih 19 (25%) (Grafikon 7)

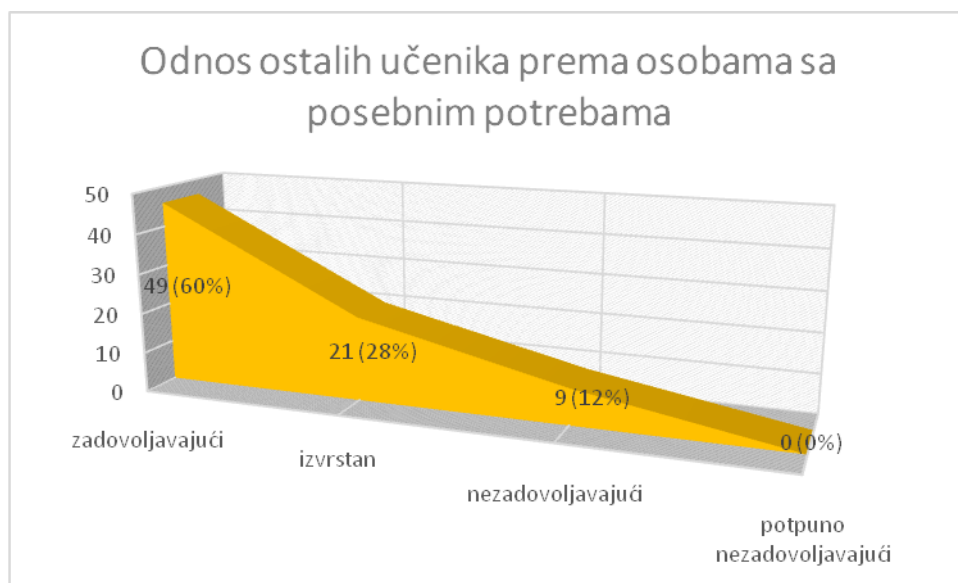
Grafikon 7. Prikaz koliko učenika s posebnim potrebama voli ići u školu a koliko ne.

37 učenika s poteškoćama u učenju (47%) smatra da je odnos učitelja prema učenicima sa posebnim potrebama izvrstan, njih 33 (43%) smatra da je odnos zadovoljavajući dok njih šestero (8%) smatra da je odnos nezadovoljavajući (Grafikon 8).

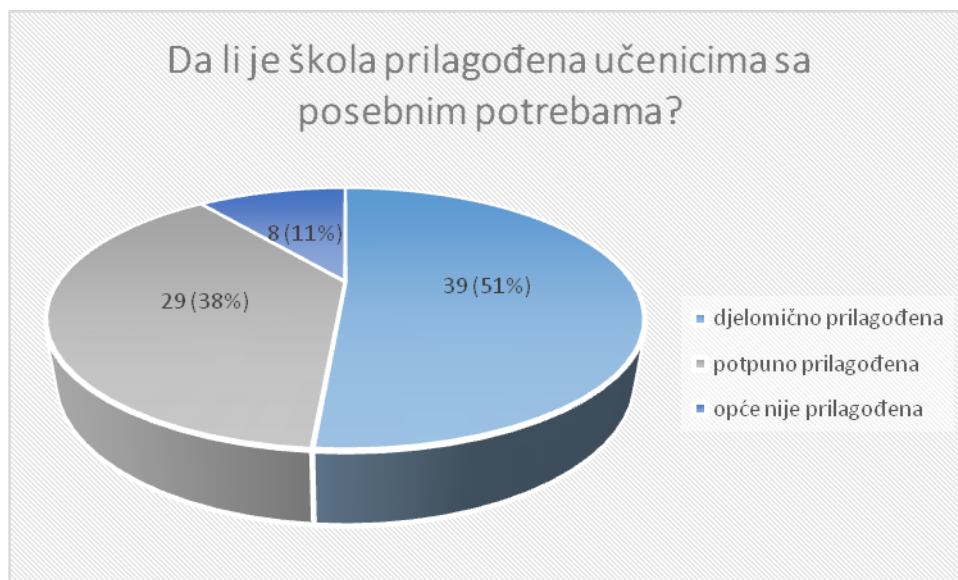
Grafikon 8. Prikaz odnosa učitelja prema učenicima sa posebnim potrebama

46 (60%) učenika s poteškoćama u učenju smatra da odnos ostalih učenika prema osobama sa posebnim potrebama zadovoljavajući, njih 21 (28%) smatra da je izvrstan dok njih devetero (12%) smatra da je odnos nezadovoljavajući (Grafikon 9).

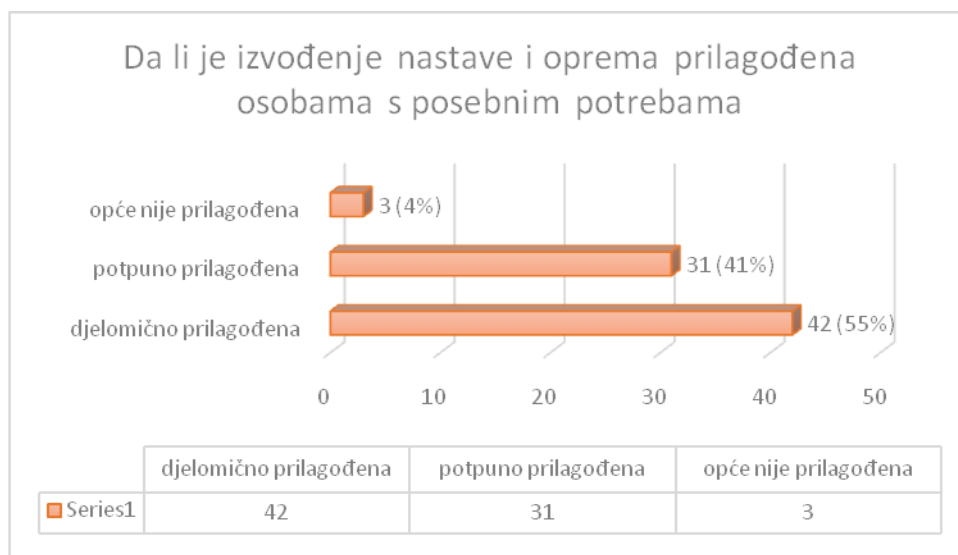
Grafikon 9. Odnos ostalih učenika prema osobama sa posebnim potrebama

1.Osnovna škola je potpuno prilagođena učenicima sa posebnim potrebama (ulaz u školu, sanitarni čvor, učionice, knjižnica) a tako smatra i 29 (38%) učenika, 39 (51%) učenika smatra da je djelomično prilagođena dok njih osam (11%) smatra da opće nije prilagođena (Grafikon 10).

Grafikon 10. Prikaz prilagođenosti 1. Osnovne škole za osobe sa posebnim potrebama

42 učenika (55%) smatra da je izvođenje nastave, oprema i nastavna pomagala djelomično prilagođeni osobama sa posebnim potrebama, njih 31 (41%) smatra da su potpuno prilagođeni dok njih troje (4%) smatra da opće nije prilagođena (Grafikon 11).

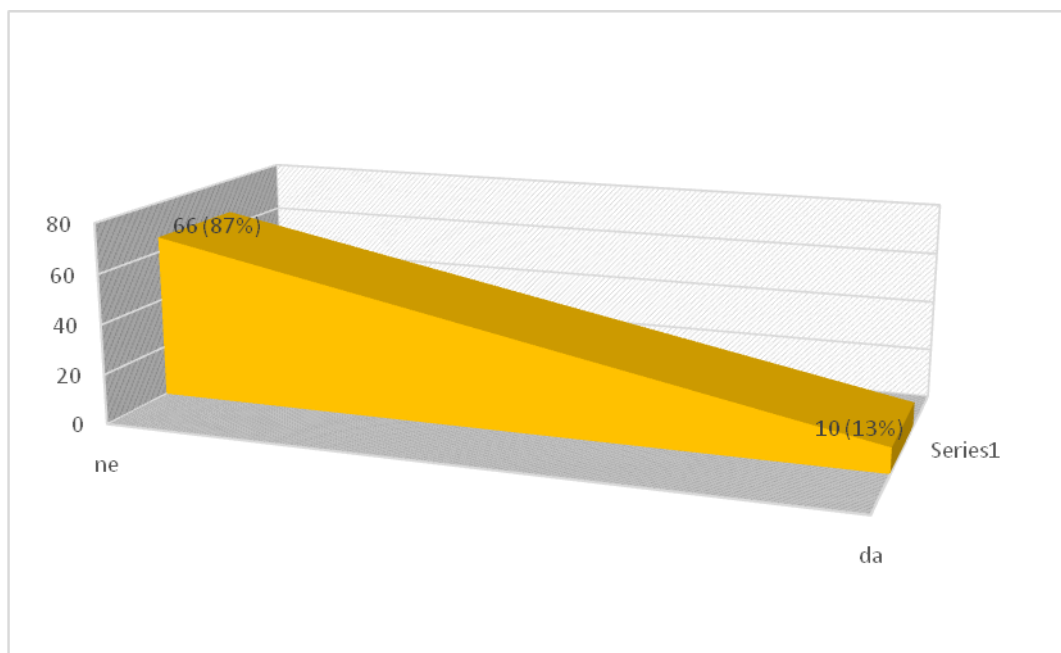
Grafikon 11. Prikaz prilagođenosti izvođenja nastave, opreme i nastavnih pomagala osobama sa posebnim potrebama

Gradivo u školi učenici su ocijenili kao osrednje(ni teško, ni lagano) njih 40 (53%), njih 29 (38%) smatra da je gradivo teško, dok njih sedam (9%) smatra da je gradivo lagano (Grafikon 12).

Gradivo 12. Prikaz težine gradiva iz perspektive učenika s poteškoćama u učenju

Aktivnostima poslije škole se bavi 10 (13%) učenika s poteškoćama u učenju dok njih 66 (87%) nema nikakav hobi(Grafikon 13).

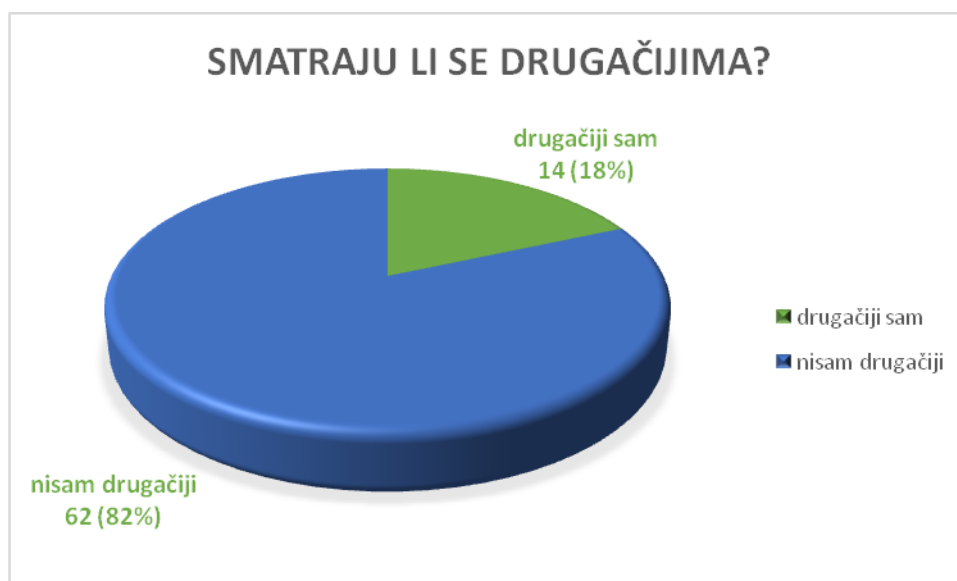
Grafikon 13. Prikaz da li se učenici bave kakvom aktivnošću poslije škole

U slobodnim aktivnostima sa vršnjacima učenici s poteškoćama se osjećaju prihvaćeno 41 (53%), njih 23 (30%) izvrsno prihvaćeno, njih 11 (15%) djelomično prihvaćeno i samo jedan (1%) učenik se osjeća izrazito neprihvaćeno (Grafikon 14).

Grafikon 14. Prikaz kako se osjećaju učenici sa posebnim potrebama u slobodnim aktivnostima sa vršnjacima

14 (18%) učenika smatra da su drugačiji od svojih vršnjaka dok njih 62 (82%) ne misli tako (Grafikon 15).

Grafikon 15. Prikaz da li se učenici smatraju drugačijima od svojih vršnjaka

5. RASPRAVA

Iz rezultata se može zaključiti da se broj djece sa nekim oblikom teškoća u učenju postepeno povećava iz godine u godinu. Razlog tomu može biti urbanistički način života i činjenica da su roditelji zauzeti kao nikad prije. Djeci se treba posvetiti maksimalno i pripremiti ih na životne izazove jer koliko god su generacije djece naprednije iz godine u godinu toliko im više treba pažnje i usmjeravanja.

Poremećaj pažnje je najčešće dijagnosticiran poremećaj ponašanja kod učenika. Veliki problem jest sposobnost da se usmjere na bitnu informaciju, a da isključe manje značajne misli i osjete. Česti simptomi vezani uz poremećaj pažnje su impulzivnost i neorijentiranost u vremenu. Poremećaj pažnje javlja se kao posljedica bioloških i organskih disfunkcija, a prije svega kao posljedica neurološke disfunkcije predčeonog korteksa. Učenici koji imaju poremećaj koncentracije često ometaju druge učenike u praćenju nastave, prekidaju nastavu, upadaju u riječ, često zaboravljaju ponijeti knjige i pribor za rad, skloni su gubljenju stvari. Oni imaju sposobnost da nauče potrebne vještine, ali im je potrebna pomoć kako bi uspjeli zadržati pažnju dovoljno dugo da to i učine. Da bi se izbjegao ovaj problem u školskim klupama sa djecom treba raditi već u vrtićkoj dobi. Postoje razne metode kako pažnju usmjeriti na određenu stvar npr. redovito čitanje slikovnica prije spavanja dok je dijete još posve malo, pričanje priča o kojima se poslije s djetetom razgovara, a dobro je i da su knjige općenito dio djetetova okruženja i okoline.

Probleme sa čitanjem i pisanjem ima sve više djece koja prva uočavaju problem, jer ne mogu shvatiti zašto npr. super crtaju a imaju problem sa čitanjem i pisanjem. Ako postoji takav problem treba ga što prije priznati i pomoći djetetu jer ono najviše pati. Djetetu ne treba lagati već mu pokušati reći istinu na razumljiv način što nije lagan zadatak. To je proces koji zahtjeva puno strpljenja i od strane djeteta i od strane roditelja a nužno je uključiti i stručne suradnike kako bi išli u pravom smjeru.

Problemi sa govorom javljaju se i prije polaska u školu. Uzroka može biti više, jedan od je teže savladavanje izgovora pojedinih slova najčešće l i r. Djeca u dobi od 5 godina trebaju čisto izgovarati sva slova, djeci kojoj treba pomoć stručne osobe takvu skrb najčešće ne dobiju jer roditelji tim problemima ne pridaju previše pažnje ili se

pregled logopeda predugo. Pošto je tehnologija sve naprednija jedan od mogućih uzroka je i upotreba pametnih uređaja u najranijoj dobi, u današnje vrijeme to su besplatne „dadilje“ koje zabavljaju djecu kada im je dosadno. Govorne teškoće se razvijaju jer izostaje interakcija lice u lice a djeca sa takvim poteškoćama imaju problem u školi, jer se nemogu primjereno izražavati ili povezati sa vršnjacima. Najbolja prevencija govornih teškoća je voditi razgovore sa malom djecom, normalno izgovarati riječi i pomoći im pri izgovoru težih riječi. Iz ovih nekoliko primjera najzastupljenijih problema učenika u 1.Osnovnoj školi vidi se da su to sve učenici s normalnim intelektualnim sposobnostima. Hipoteza o tome da su učenici sa teškoćama u učenju djeca sa smanjenim intelektualnim sposobnostima nije točna. Učenici koji su sudjelovali u ovom istraživanju idu po redovnom obrazovnom programu i teško je prepoznati tko od tih učenika ima kakvu teškoću. Uočiti se mogu učenici koji uz svoje teškoće moraju nositi ili koristiti određena pomagala kako bi mogli pratiti nastavu i sudjelovati u svim aktivnostima kao i ostali učenici. Problemi sa vidom zahtijevaju nošenje naočala i to je najčešće pomagalo koje se koristi kao pomoć. Slabiji vid otežava praćenje nastave i prepisivanje dijela gradiva sa ploče te učenici koji nose naočale trebaju sjediti u prvim klupama. Socijalno-ekonomski status se vidi i može utjecati na prihvaćanje okoline jer znamo da danas moramo biti u „trendu“ i pratiti modu (stil oblačenja), tehnologiju (smartphone,tablet). Dijete koje ima teškoće u učenju već je na neki način obilježeno,a učenici s kojima dijeli školske klupe znaju njihove mogućnosti i rezultate. Dijete lošijeg socijalno-ekonomskog statusa ne može pratiti sve trendove koji se iz mjeseca u mjesec mijenjaju, ali kao što kaže stara narodna poslovice: “odijelo ne čini čovjeka“. Upravo ova izreka podsjeća da je skromnost često puta vrlina, jer dijete koje živi u skromnijim uvjetima uvijek teži boljem, više će se potruditi. Kako svaka priča ima dvije strane pa tako ima i ova, roditelji lošeg socijalno-ekonomskog statusa često imaju samo osnovnu razinu obrazovanja, pa zbog neupućenosti ne prepoznaju da djetetu treba pomoć. S druge strane imamo roditelje dobrog socijalno-ekonomskog statusa čije dijete može pratiti trendove i biti prihvaćenije u društvu, ali roditelji nemaju vremena za dijete zbog karijere, u ovoj situaciji roditelji su prezauzeti i propust osjeti dijete. Ovo dokazuje da Hipoteza 2. nije sasvim točna jer 1.Osnovnu školu pohađaju učenici sa različitim socijalno-ekonomskim statusima koji imaju teškoća u učenju. Vezno za socijalno-ekonomski status ide i broj djece u obitelji, tako da oni sa lošim statusom imaju više djece, dok oni sa dobrim statusom po jedno dijete. Razlozi mogu biti razni, u većim obiteljima roditelji ne mogu usmjeriti pažnju na samo jedno dijete dok u obiteljima sa

jednim djetetom to mogu. Hipoteza 3 je djelomično točna jer iako dijete živi u obitelji sa puno braće i sestra ne znači da će biti zanemareno dok se i to može dogoditi kao i u obitelji gdje je samo jedno dijete. Glavnu odgovornost opet imaju roditelji jer se djeci trebaju posvetiti od rođenja i pratiti njihov rast i razvoj. Najmanja nepravilnost se može uočiti na vrijeme samo se treba pozabaviti sa djetetom i to se sve može kroz igru.

6. ZAKLJUČAK

Analiza podataka koja je prikazana u radu temelji se na podacima prikupljenih iz anonimnih anketa djece sa teškoćama u učenju od 1.do 8.razreda 1.Osnovne škole u Bjelovaru. Analizirani su podatci prikupljeni od ukupno 76 učenika a uključuju kvantitativne podatke (upitnik/anketa).

Temeljem rezultata moguće je zaključiti da su teškoće u učenju uzele zamah i da se broj djece sa takvim problemima povećava. Moderan način života ostavlja svoje posljedice, a pate djeca. Rezultati su pokazali da najviše ima poteškoća sa pažnjom, te problema sa čitanjem i pisanjem. Ovi problemi se mogu svesti na minimum, potrebna je samo volja. Roditelji imaju najveću odgovornost kod ovih stavaka jer uz UNICEF-ov program ranog razvoja djece pod nazivom „Prve 3 su najvažnije“ mogu dobiti stručne savjete i pomoć. U prvim se godinama definira i opća emocionalna stabilnost te osjećaj povjerenja prema drugim ljudima, što čini osnovu svih kasnijih važnih odnosa s vršnjacima. To je vrijeme intenzivnog razvoja djece ujedno i vrijeme velikih prilika za svako dijete, ali i razdoblje kada je te prilike moguće upropastiti. Ako su prve godine loše vidljive su kasnije u osjećaju nezadovoljstva vlastitim životom, poremećenim odnosima s drugim ljudima, otežanom učenju, poremećajima pažnje. Svima je jasno kako je kasnije puno teže i puno skuplje liječiti takve poremećaje, a rezultati često izostaju. Učenici najviše problema imaju sa učenjem i savladavanjem gradiva. Roditelji trebaju djetetu u prvim godinama pružiti podršku, razvijati potencijale svoga djeteta s ljubavlju, omogućiti djeci da budu uspješna u područjima koje ih zanimaju, samim time osjetit će zadovoljstvo i postat će zdrave i društvene osobe.

Djeca sa posebnim potrebama trebaju podršku, pohvalu, nagradu jer njihovi postupci zahtijevaju puno truda i volje. Kada usporedimo dijete koje nema teškoća u učenju s djetetom koje ima onda se vidi koliko truda uloži dijete sa teškoćama u odnosu na dijete bez teškoća za isto gradivo. To je ono što ne smije proći nezapamćeno ni od strane roditelja ni od strane učitelja. Pohvala je segment koji svakom djetetu podigne moral i vrati volju za napretkom. Djeca su budućnost svijeta i treba u njih ulagati.

Takva djeca nisu drugačija od ostale djece, to su nečija braća i sestre, sinovi ili kćeri pa stoga ne bi trebali biti obilježeni, imaju navike kao i svi mi. Oni žele biti samo djeca, provesti bezbrižno djetinjstvo u igri i veselju, okruženi ljudima koji imaju

osmijeh na licu. Školske brige bi trebale biti „slatke“, prožete strpljenjem i podrškom obitelji i učitelja. Pomoć pri učenju treba svatko dijete, a dijete sa teškoćama u učenju treba malo pogurnuti i to je sve. Uz pohvale i nagrade biti će opet rame uz rame sa svojim vršnjacima i neće se vidjeti razlika.

7.LITERATURA

1. Programsko usmjerenju odgoja i obrazovanja predškolske djece, Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete 1991. RH 7-8/91
2. Hrvatski pedagoško-književni zbor, Učenici s posebnim potrebama, nelektorirana verzija(<http://hpkznepredak.hr>)
3. Vasta, R.,Haith, M.M., Miller: Dječja psihologija, Naklada Slap (1998.), Jastrebarsko
4. Rijavec, M., Miljković: Vodič za preživljavanje u školi, IEP d.o.o.(2003.), Zagreb
5. Obiteljski centar Primorsko-goranske županije, tematski članci: Djeca sa teškoćama u razvoju(<http://oc-pgz.hr>)
6. BILTEN, GODINA III, broj 5., lipanj 2005., Udruga za disleksiju,Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Zagreb
7. Arambašić, L. Savjetovanje. U: Pregrad, J. Stres, trauma i oporavak. Zagreb(1996):Društvo za psihološku pomoć.
8. Evano, Chantal: Imam pravo ne shvatiti odmah, Profil (2004.), Zagreb
9. Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi(»Narodne novine«, br. 10/97. i 107/07.),(<http://narodne-novine.nn.hr/>)
- 10.Galić-Jušić: Djeca s teškoćama u učenju, Biblioteka Ostvarenje (2004.), Lekenik
- 11.Unicef: Stanje djece u svijetu 2013, Zašto govorimo o djeci sa poteškoćama u razvoju(<http://www.unicef.org/bih/ba/resources24594.html>)
- 12.Kocijan-Hercigonja, Dubravka: Moje dijete se mijenja, u čemu je problem, Školska knjiga (1996.), Zagreb
- 13.Glasser,dr. William: Svaki učenik može uspjeti, Alinea (2001.), Zagreb
- 14.Osnovna škola Milna Brač-savjeti za roditelje(<http://os-milna.skole.hr/>)
- 15.Priručnik za savjetodavni rad roditelja djece s posebnim potrebama s drugim roditeljima djece s posebnim potrebama, Zagreb (2007.)
- 16.Hrvatski informativni portal,Howard Gardner-Teorija višestrukih inteligencija (<http://www.hrsvijet.net/>)
- 17.Slobodna enciklopedija, Pomoćnik u nastavi (asistent) (https://hr.wikipedia.org/wiki/Pomo%C4%87nik_u_nastavi)

8. SAŽETAK

Djeca sa posebnim potrebama su dio svakodnevnice, iako često puta to ne vidimo. Rano djetinjstvo bi trebalo biti temelj odrastanja, jer to je period kada se svatko dijete razvija i usmjerava. Cilj ovog rada bio je prikazati kako djeca sa posebnim potrebama doživljavaju školske brige i kako se nose sa njima. Istraživanje je provedeno u obliku anonimnog upitnika koji je podijeljen učenicima sa nekim od oblika poteškoća u razvoju, koje su propisane prema Državnom pedagoškom standardu predškolskog odgoja i obrazovanja. Anketa je sadržavala 16 jednostavnih pitanja koja su bila koncipirana tako da je sadržaj bio razumljiv učenicima u prvom i u osmom razredu. Rezultati su pokazali da učenici najviše problema imaju sa pažnjom na nastavi te poteškoćama u čitanju i pisanju. Zadovoljni su sa odnosom drugih učenika i učitelja prema njima, gradivo u školi je teško pa im je potrebna pomoć učitelja i roditelja te nemaju vremena za izvannastavne aktivnosti. Prostor i izvođenje nastave su djelomično prilagođeni, osjećaju se prihvaćeno i vole ići u školu, i što je najvažnije ne smatraju se da su drugačiji od ostalih učenika. Neke od poteškoća se mogu izbjeći i to tako da se u najranijoj dobi bavi djetetom i uči kroz igru. Djeca su budućnost svijeta i sva ulaganja u njih će se isplatiti.

Ključne riječi: posebne potrebe, teškoće u učenju,

9. SUMMARY

Children with special needs are part of everyday life , although often times do not see.

Early childhood should be the foundation of growing up , because this is the period when every child develops and directs .The aim of this study was to show how children with special needs experienced academic concerns and how they deal with them .The survey was conducted in the form of an anonymous questionnaire and is divided students who have some form of developmental disabilities , which are prescribed to the National Teaching Standard pre-school education .

The questionnaire contained 16 simple questions that were designed so that the content was understood by the students in the first and eighth grade .The results showed that students have most problems with attention in class , and difficulty in reading and writing .They are satisfied with the attitude of other students and teachers to them , in the school curriculum is difficult and they need the help of teachers and parents and do not have time for extracurricular activities .Space and teaching are partially adapted , they feel accepted and loved to go to school , and what najvažnije not considered to be different.Some of the problems can be avoided and so that is the earliest age deals with her child and go through the game .Children are the future of the world and all the investment in them will pay off .

Keywords: special needs, learning disabilities

10. PRILOZI

Prilog 1. Upitnik

VISOKA TEHNIČKA ŠKOLA U BJELOVARU, STUDIJ SESTRINSTVA

UPITNIK ZA UČENIKE S POSEBNIM POTREBAMA

Upitnik je anonimn i koristiti će za izradu završnog rada studentice Pranjić Ane

1. Spol: M Ž

2. Dob:.....

3. Razred:.....

4. Imaš li problema sa:

a) vidom - ne vidiš dobro

b) sluhom – ne čuješ dobro

c) govorom - mucanje,teško izgovaraš riječi

d) pažnjom na nastavi – dosadno ti je, ne možeš mirno sjediti

e) teškoće pri čitanju i pisanju (učenju)

5. Koristiš li kakvo pomagalo?

a) naočale

b) slušni aparat

c) kolica

6. Trebaš li pomoć:

a) pri učenju

c) pri dolasku/odlasku u školu

b) pri odlasku na wc

d) pri oblačenju, obuvanju

7. Tko ti pomaže:

a) roditelji

c) asistent

b) učiteljica

d) prijatelji

8. Voliš li ići u školu? Da Ne

9. Odnos učitelja prema učenicima s posebnim potrebama (meni) ocjenio/la bi kao:

a) potpuno nezadovoljavajući b) nezadovoljavajući

c) zadovoljavajući d) izvrstan

10. Odnos ostalih učenika (kolega) prema osobama s posebnim potrebama (meni) ocijenio/la bi kao:

a) potpuno nezadovoljavajući b) nezadovoljavajući

c) zadovoljavajući d) izvrstan

11. Škola koju pohađam prilagođena je osobama s posebnim potrebama (ulaz u zgradu, sanitarni čvor, učionice, knjižnica):

a) opće nije prilagođena

b) djelomično je prilagođena

c) potpuno je prilagođena

12. Izvođenje nastave, oprema i nastavna pomagala prilagođeni su osobama s posebnim potrebama:

a) opće nisu prilagođeni

b) djelomično su prilagođeni

c) potpuno su prilagođeni

13. Gradivo u školi je:

a) lagano

b) osrednje

c) teško

14. Baviš li se kakvom aktivnošću poslije škole? Da Ne

15. U slobodnim aktivnostima sa vršnjacima osjećam se:

a) izrazito neprihvaćeno

b) djelomično prihvaćeno

c) prihvaćeno

d) izvrsno prihvaćeno

16. Misliš li da si drugačiji: Da Ne

Zahvaljujem na suradnji

Prema Odluci Visoke tehničke škole u Bjelovaru, a u skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, elektroničke inačice završnih radova studenata Visoke tehničke škole u Bjelovaru bit će pohranjene i javno dostupne u internetskoj bazi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Ukoliko ste suglasni da tekst Vašeg završnog rada u cijelosti bude javno objavljen, molimo Vas da to potvrdite potpisom.

Suglasnost za objavljivanje elektroničke inačice završnog rada u javno dostupnom nacionalnom repozitoriju

ANA PRANJIC

(Ime i prezime)

Dajem suglasnost da se radi promicanja otvorenog i slobodnog pristupa znanju i informacijama cjeloviti tekst mog završnog rada pohrani u repozitorij Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i time učini javno dostupnim.

Svojim potpisom potvrđujem istovjetnost tiskane i elektroničke inačice završnog rada.

U Bjelovaru, 21.12.2015.

Pranjic' Ana

(potpis studenta/ice)